

DOMŮ.

I.

Josef Pinkava, psal se Pinkawa, kancelista, bydlil na Malé Straně v Nebovidské ulici, v starém, ne zrovna čistém domě, v zadu přes dvorek, nad nímž při jedné straně nesla se nevysoko od země zděná pavlač, zarostlá při jednom konci ubohým psím vínem, v létě více šedivým nežli zeleným. Byt měl Pinkava malý: kuchyňku ne hrubě světlou, a pokoj, vlastně pokojík.

V tom bytě žil už kolik let, ne šťastný, ne také nešťastný, pořád stejně. Den měl jako den, žádný jinací, rok jako rok. Vše chodilo pořád stejnou kolejí, vracelo se zas a zas, v létě, v zimě. Život jednotvárný, jak jej má takový malý úředník, starý mládenec.

Ráno vstav strojí se v pokojíku a šlechtí; pročítá, přihladí přistřižené, prošedivělé kniry a hnal a rovnal několik pramenů vlasů od týla přes temeno a upravil je nad čelem v obvyklou kadeř. Ty prameny a ta kadeř daly mu nejvíc práce; zabýval se jimi v tajnosti, vždy při zavřených dveřích, aby ho posluhovačka nepřekvapila.

Snídaní vařil si sám a snídal v kuchyňce, kde mu bylo volněji a útulněji. Po snídaní si zapálil dýmku přichystanou již od večera a zašel do pokoje ošetřit své spolubydlici: starého číže a rostlinstvo za oknem. Kromě muškátu a rozmariny měl něco zvláštního; oves, jež zasíval koncem zimy do dřevěné, táhlé bedničky a jenž se mu dařil, a len, jenž sice hezky vyhnal, ale nikdy nekvetl a brzo prosýchal. Mezi tím ovšem a lnem bytoval v drátěné, staré kleci starý čiz, který již nemohl ani na bidélka. Seděl pořád na dně klece s nezavřeným zobáčkem, rozčepejřený, skoro bez pírek v očase, a jen oddychoval, oči přivíral. Jen někdy, když se mu v té dusnotě a v zkaleném světle snad zdálo o svěžím, oroseném jitru venku na olšínách u čisté řeky, zazpíval slabým hláskem, ale ne dlouho.

Nad tím ptákem, nad ovšem a nade lnem stával kancelista každého jitra a pozoroval je, nejvíc svou ourodu, od prvního klíčení, od prvního zeleného dvojlistku nad hnědou prstí až do uschnutí (lnu), až do žní (ovesných), den co den, až dokouřil. Obyčejně se při tom zamyslel, mohlo by se říci, že si zablouznil.

Pak vzal šosatý kabát, přes něj na jaře a na podzim vyrudlý svrchník, měl ho již léta, v zimě tmavý zimník, ještě letnější nežli svrchník, dobře však hleděný, pak hůl nebo deštník a tvrdý, černý klobouk a šel rovnou do kanceláře. Tak chodil už léta a vždy stejnou cestou, nevysoký, vyschlý kancelista, který již nepočítal, kdy „povýší“, ale kdy se již dostane do pense.

Po kanceláři šel na laciný oběd, po obědě si doma seděl, přehlédl ourodu a květiny, dal čížovi čerstvé vody, pak opět do kanceláře, po té na procházku, nebyla nikdy velká, obyčejně jen přes most, často hned domů a po skrovné večeři do hospůdky

ke svému stolu, kde se scházel se svým krajanem, starým sollicitatorem Krejčím. Před desátou šel domů, denně, doma si na jaře a v létě posvitil ještě na ourodu, někdy četl, někdy nic, uchystal si na ráno dýmku, ulehl, spal, ráno vstav strojil se v pokojiku a šlechtil: pročítal, přihladil atd.

Den měl jako den, žádný jinačí, rok jako rok. V tom však jeho vlastní život nebyl. Spíše v minulosti a v budoucnosti. Měl minulost, dobu herojskou; ale ještě více se těšil na budoucnost. V tom svém suchoparu pořád ještě něco čekal, že ještě něco přijde, že bude jinak, příjemněji. To myslel, až bude volný, bez těch pout, až bude na pensi. To byl ten zlatý věk, pro který všecko konal.

Těšil se, chystal se, že ho stráví ve svém domově. V tom bylo to jeho blouznění nad ourodou v okně a nad čížem, kterého mu před léty „od nich“, z Hradecka, přinesl o sv. Janě sestřenec darem, protože ten čížek přišel „panu strýčkovi“ hodně drah nežli od pražského ptáčníka. Ale že byl zelený opeřenec od nich, že ho upomenul, jak on sám za chlapeckých let, za jasných, podzimních jiter číže chytal, měl z něho radost. A „krajan“ mu byl čím dále tím milejší. Když se tak nad ním zamyslel, nejednou ho v duchu oslovil a těšil:

„No počkej, kamaráde, no počkej! Až doma, až doma! Až tě pověsím do otevřeného okna, ven do zahrady, k potoku, k olšínám! To budeš dýchat! To bude povětrí, a ne ty pražské smrady. No počkej, to okřejeme.“

II.

Kancelista Pinkava byl z pohorské vsi, učitelův syn. Když si odbyl rok „podreálky“, osířel na dobro. Otec mu zemřel, matka již dřív odešla na věčnost.

Že nic nezbylo, chytal se jak mohl, v kancelářích, až pak on, nevelký a dosti slabého těla, odveden na vojnu.

„Dne 12. srpna 1847. byl ten den, který mě vřadil do počtu rakouské armády.“ Říkával, když v hospůdce přišla řeč na vojnu a tím také na jeho vojanská léta, a když tam mimo krajana sollicitatora seděli cizejší. Před takovými se vždycky vyjadřoval, jak mysli, vybraně. Tím dnem 12. srpna 1847. tedy počala se jeho herojská doba.

Vzali ho, ostříhali mu vlasy, tenkrát ještě neměl oné kadeře nad čelem, a přísahal. I na dům se pamatoval, kde se to stalo, že na něm byl obraz svatého Floriana, patrona hasičů, v nadpřirozené velikosti a zkroucenosti, a že mu (sv. Florianu) sáhal hořící domek až pod kolena.

Přidělili ho, Pinkavu, k pětadvacátému pluku, k deváté setnině.

„A pod velení mě dostal starý vojín, ale též starý opilec. A jinak nebyl velký dobrák.“

Pinkava se dostal s plukem brzo do Italie, a brzo také do ohně. O tom se však nechvastal, ani sám nezačínal. Jen když jej hovorem tam „dolů“ dostali, povídal, ale jen rhapsodicky. Třeba někdy jen o svizelích tehdejšího maširování vůbec a svého zvlášt, jak on, suchoparný mladiček těžko nesl „tele“, ručnici, plášť a všecko ostatní a jak ho pořád dřely střevíce.

Jindy o Veroně spustil, „o Piazza d'Erbe“, „což jest náš zelený trh, ale krásnější, protože má hrůzu krásných melounů s červeným masem plným much“. Když se ho kraján sollicitator, byl dlouhý, suchý, bez vousů, s brejlemi, a trásly se mu ruce, zeptal, no a jak Taliánky ve Veroně a vůbec Taliánky. —

Na to kancelista, byli-li u stolu cizejší, zakroutil hlavou a potřepal rukou do vzduchu prsty vzhůru, že

nic, a dodal, to že nešlo tenkrát milovat, když naše vojáky přepadali a střeva jim okolo židli otáčeli.

Při tom trochu mrkal, ale jinak to povídal docela klidně, zúmýsla suše tak, jakoby mluvil o motouzu nebo bavlně. Úžas však u posluchačů čekal, a že budou trnouti. Když u stolu mluvili o jiném čase, o jiných místech, o Uhrách nebo Bukovině a někdo ze společnosti na něm zase vyzvídal, co a jak ženské tam — „Á, nic, á nic s ženstinami.“ Toho slova rád užíval. „S ženstinami nic. A vůbec, jak sv. Augustin povídá (odkud ten citat měl, sám nevěděl), kdyby byla oblaka papírová, moře samý inkoust a andělé písaři, nebylo by dost, aby vypsali klam, faleš a podvod ženský —“

„A to se osvědčuje na mně,“ říkával sollicitator, „protože jsem po třetí ženatý.“ A smál se obojetně. Ten smích si mohl každý vyložit jak chtěl, jako odpor proti sv. Augustinu nebo jako doznání, že má svatou pravdu. Pinkava však dobře rozuměl. Věděl, jak dostal krajan druhou ženu, a jak ho oženila třetí žena.

To o ženštinách bývalo v těch hovorech jenom epizodou, a dost řídkou. Z pravidla se brzo vraceli jinam, často na vojnu, dolů do Italie. Z těch italských rhapsodií byla nejdůležitější ona o bitvě u Novary, v níž „pan kancelist“ také bojoval.

„A zabili někoho?“

Když se ho tak někdo při pivě zeptal, převrátil na stole dvakrátě dlaň o malík a začal docela skromným „no —“ a že střílel, a pak že hnal s ostatními sturm, jako že šlo na bodák, „a tu jsem jednoho Sardina bod', to vím, svalil se jako hnilička, to mám také v paměti“.

„V tom dostal sám ránu do hlavy, svalil se, taky jako hnilička.“ To vždycky připojil krajan sollicitator, jenž už mohl pokračovati, kde by koliv kamarád pře-

stal, ale jenž proto přece pokaždé s chutí poslouchal. Pinkava nenabyl vědomí, až v jakési prostranné kolně, cihlami špatně kryté, stojící na silných sloupech. Ležel tam na slámě, a nějaký starý voják mu podával vodu s vínem.

A dál povídal, že měl hlavu obvázanou, že v ní cítil strašné bolesti palčivé, ale měl radost, že žije, že je tu.

S velikým namáháním se obrátil na stranu a tu viděl: kolem pod kůlnou leželi na slamnících, na slámě, v oteplích samí ranění. Prostřed kolny stál velký stůl, na tom ležel také raněný a tomu řezal ranhojič s dvěma pomocníky nohu.

„A za stolem leželo uřezaných noh a ruk jako dříví. A voják na stole křičel . . .“

Pinkava se chtěl obrátit, protože se na ty hrůzy nemohl dívat, na raněného, na ranhojiče v zástěře s vyhrnutými rukávy, jak se zlobil a křičel:

„Nůž, nůžky, cupaninu!“ —

Ale Pinkava se nemohl obrátit bolestí. Zamhouřil oči. Svíral je a když je zas otevřel, obracel je jinam. Ale jaká úleva! Všude kolem samí ranění, bez vlády, bez vědomí; jiní vzdychali, tiše stenali nebo volali na vojáky, bylo jich šest, kteří roznášeli víno s vodou. Ze vsad na ně volali a kývali, leckterý raněný je chytal už za nohu, za kabát nebo lezl jim naproti. To všechno strašlivou žízni a každý chtěl první dostat trochu té vody s vínem.

Pak přijelo několik selských vozů a s nimi sedláci v sametových kazajkách a v širokých kloboucích. Husaři je doprovázeli. Na první dva vozy vynesli zpod kolny mrtvé a uřezané údy, do ostatních naložili raněné.

Na Pinkavu došla řada druhého dne. Jel skoro hodinu bojištěm, kde kolem všude ještě zakopávali

mrtvé. Puch byl všude, až člověku bylo mdlo a těžko. Tak se dostal na voze do města, do Novary, viděl pobožené zdi a střechy, a jak ženštiny splachovaly koštětem krev z ulic. Zavezli ho s jinými do jednoho kostela, kde již leželo plno raněných. Pinkavu složili na pravé straně u oltáře na rohožku.

„Tam jsem vyležel osm dní a nemoh' jsem ani vstát. Ale už jsem se moh' modlit. A to se pane člověk modlí. Až devátý den jsem vstal a mé první bylo, jsou-li tu krajané.“ Vypravovával pak v hospůdce.

Bos, v modrých nobavicích, v košili, v šedém plášti přes ramena přecházel kostelem, jenž byl „čistá“ stavba a měl moc krásných vyobrazení a zlata dost a mramoru. Nenašel však nikoho. Desátého dne na velké jeho prošení pustili ho k pluku. Nějaký Vlach ho vedl, a voják s nabitou puškou je provázel. Pinkavův pluk tábořil ve vsi asi půl hodiny od města. Tam se shledal se svou setninou. Ale jak! Byla jich hrstka a z důstojníků zbyl jediný poručík.

Jemu se také divili, náramně, mysli, že jest už zakopaný.

Tu dělával kancelista pausu a končil před širším posluchačstvem svou rhapsodii o bitvě u Novary. Jiné však zakončení znal krajan sollicitator, a dva ze stálých hostí, jimž kancelista vypravoval, jak tenkrát od kompanie všichni, co zbyli, radostně domů psali, že jsou živi, a jak psaní dostávali, z domova, až radostí plakali. „Já jsem také na „domů“ (domov neřikal) vzpomínal, a jak! Ale co! Já neměl komu psát. Nikoho jsem neměl, a sestra, ta byla někde sloužit, kde, to jsem nevěděl. Nic jsem o ní nevěděl, a sama nepšala. A jiný, kdo — Byl jsem jako kůl v plotě, sám. Kamarádi plakali radosti, no — a já — já pěkně zalez'. Bylo mně taky do pláče —“

III.

Toto bylo nejhlavnější z herojské doby Pinkavovy. Co zkusil dále na vojně, to se nehodí pro letopisy, leda to, že stav se šikovatelem, sloužil nějaký čas v Bukovině a že se mu v této zemi více nežli kdekoliv stýskalo po Čechách. A ono se mu stýskalo všude, i v krásné Itálii. V Bukovině bylo, kdy ho sklíčila jednou tak veliká tesknota, „že si myslil, že se musí zastřelit“.

Tenkráte zrovna dostali nového hejtmana. Pinkava dosti brzo vypožoroval, že je tak z těch menších opilců a velký podivín. Zlý jako čert, a někdy si zas Pinkavu pozval a dával mu pít a byl veselý.

Tak Pinkava širšímu stolu vypravovával, a pak o Kimpeluňcké výpravě, jak musil z toho hnízda, kde leželi, s tím hejtmanem do Kimpeluňku na dostavníku. Ten dostavník jak se pro ně před domem zastavil, s třemi huňatými koničky že velmi smutně vyhlížel. Tenkráte Pinkava, jak sám vypravoval, upřímně litoval, že nebyl tak dávno u zpovědi, neboť očekával, že tím povozem bude najisto zabit.

Dostavník ho nezabil, spadl s ním však do nějaké rokle, kdež si šikovatel zlomil nohu. To bylo jeho štěstí. Tím se vyplnilo jeho toužebné přání, aby se z vojny dostal a z té Bukovinské země. Dostal se, ale ne do Čech, nýbrž do Uher, k ouřadu, kamž zažádal, jako „starý voják a poddůstojník“. To bylo tenkrát za Bacha, kdy tam tolik našich lidí sloužilo a pomáhalo šířiti nechuf i záští k našemu jménu. —

Za bílý kabát měl Pinkava úřednickou čapku a blůzu. Začal vlastně jako písař, později se stal kancelistou. A ještě nemusil býti konec. Tenkráte myslil a těšil se na postup, vždyť viděl, že ten onen začal jako

on a že se dostal ještě dále nežli on. Ale již jeho postavení ho těšilo. Byl přece „pánem“; a co si u nich doma myslili! Vyrozuměl to z psaní své sestry, na niž se po té italské vojně doptal a s níž si zase do-
pisoval. Psala mu z domova, kamž se z Prahy vrá-
tila a kdež se pak vdala.

Po čas vojenské služby nikdy si tak tuze nepřál domů se podívat jako tenkrát, když se stal ouřad-
níkem. Maloval si, jak by bylo, až by z nenadání při-
jel domů, jak by šel po vsi, a co ten, a ten, starý
Splavský, a on, Kudrna, co se tak chlubil svým sy-
nem, písařem na zámku. A bohatá Kopřivová co o něm,
Pinkavovi, tenkrát řekla, když musil z realky, co že
z něho bude, že nedostudovaný pobuda... Teď by
viděla, a viděli by, až by v neděli přišel v uniformě
do kostela a usedl v čestné lavici u hlavního oltáře,
jako tam před lety jako chlapec viděl komisara Ho-
vorku, rodáka ze sousední, k nim přifařené vesnice...

Zadati však o dovolenou zrovna v ten čas nešlo.
Později kapsa nedala. Vydal se hodně z peněz. Sestra
v psaních stýskala a dala znáti, co že on, že má na-
zbyt. Na zbyt neměl, ale poslal. A poslal zas. Pak se
narodil sestře hoch, jemuž byl kmotrem; do roka
druhý a tomu, rozumí se, nemohl nikdo jiný kmotro-
vati nežli uherský strýček. Ovšem kmotrem byl jen
na papíře, domů nejel, ale ta kmotrovství stála dost
a tu dobu mezi obojími křtinami nepsala sestra jen
jednou a nikdy na prázdno. Pojednou se našel i ně-
jaký bratranec, jejich nebožky matky, jenž se k němu
a vůbec k nim dříve nikdy nehlásil; když do roka
zemřel, vzpomněl si na uherského příbuzného také
jeho syn, jenž psal z Vídně hrozně německy, a přišel
pak i do Uher, jak šel vandrem, sešlý, otrhaný, na-
vštívit.

Strýček poslal sem i tam, třeba ne mnoho, ale

cítil to, zvláště když u sestry jeho podpor bylo stále potřeba. Posýlal z droboty, ze soucitu; také ho trochu marnivost v tom pobízela.

Tenkrát meškal ustavičně v Uhrách. Uběhlo několik let, a doma pořád ještě nebyl. Nemohl; a pak dostali nového radu. To zas viděl, co je „supernace“. Rada byl sekant, hrozný člověk; nic nepovolil, ohledu neměl, nic neodpustil, paragraf, čirý paragraf. Byl už starší, šedivých vlasů na spánky přičísnutých, prostřední postavy, suchý, zvadlý s přistřiženými kníry a nosil stále černý aksamitový nákrčník. Schiedeck se jmenoval. Říkali, že je „dajtsbém“, ale česky neuměl. Všechno všude vedl po německu, v ouřadě, doma, když šel se svou paní, Uherkou, na procházku, a jen mimořádně, bylo-li nutno, okřikl lidi lámanou maďarštinou. Česky slyšel nerad. Při soudě bylo kolik ouředníků Čechů, ale před ním, v jeho přítomnosti nikdy česky nepromluvili jako jindy, když byli sami. Věděl, že to má pan rada nerad, že toho nestrpí.

A tohoto mocného a přísného člověka si kancelista Pinkava nějak pohněval. Jak, nevěděl. Ale že mu pan rada nepřeje, to viděl i cítil. Naděje na povýšení tím na ten čas silně potuchla. Než ani klidu a pokoje neměl. Každou chvíli nebylo něco v pořádku a přes tu chvíli „nos“. Pinkava se začal strachovati, že bude ještě přeložen dál do Uher nebo až do Sedmihradska někam . . .

Pojednou nepřišel rada Schiedeck do kanceláře, a celý den se tu neukázal. Byla to událost. Povíдалo se po kancelářích, že se mu náhle a těžce roznemohla paní. Kromě kanceláře a jí nebylo pro něj nic na světě. Cítili, že je s paní radovou hrubě zle, když rada nepřišel do kanceláře ani druhého dne. A toho dne musil Pinkava k němu, do bytu, s nějakou listinou. Nebyloť odkladu.

Šel tam velmi nerad. Tušil, jak bude rada nevrlý a jak jej uvítá. Vešel se strachem do domu, na horu do patra. Mříž na chodbě k bytu byla otevřena, dvéře u kuchyně otevřeny, v kychyni nikdo, u dveří koš se zeleninou převržený, jakoby někdo odtud zrovna vyrazil a ven po schodech sběhl zapomněv zavřítí. Kancelista chvíli čekal, pak vešel do předsíně vedle, zaklepal uctivě na dvéře k pokoji, naslouchal, zaklepal zas, a když se mu zdálo, že se ozval hlas, vešel. Pokoj byl prázdný, u psacího stolu nikdo, dvéře do vedlejšího pokoje otevřeny, a odtud se v ten okamžik ozvaly divné zvuky . . .

Jako pláč, dušený vzlyk, jenž trhaně, těžko se dral z prsou. Kancelista se lekl. Chvilku stál, nevěda co dělat. Pak chtěl už zpátky, než v tom mu připadly otevřené dvéře venku, nepořádek v kuchyni . . . Snad se tu stalo něco zlého. Kuchařka snad běžela pro doktora. Proto postoupil ke dveřím druhého pokoje a v tom tam někdo zaúpěl, po česku:

„Ach, Ježíš Marja Josef! Co si počnu, ach já ubohý člověk!“ — —

Rada Schiedek tak naříkal. Stál zády obrácen k Pinkavovi, opodál lože; stál shrbeně, žalem zmožený. Šedivá hlava mu poklesla, sepjaté ruce tiskl k prsům.

Na loži před ním zahlédl Pinkava v poduškách zsinalé čelo s tmavými vlasy, špičatý nos, zapadlé oči a vyvstalou vzhůru bradu. To byla mrtvá paní radová. Ale již opět na něj hleděl, na toho hrozného radu, nyní tak skrušeného, schváceného zoufalým žalem, v němž bezděky si ulevil výkřikem v jazyku mateřském. Pinkava stál jako přimrazen. Žasl, trnul . . . Rada . . . Čech . . . A tak to tajil! V tom ho napadlo, aby odešel, ale jak se zmaten rychle obrátil, kopl do dveřního ostění. Nežli však doběhl ku dveřím vedoucím

do předsíně, stanul v oněch do druhého pokoje rada. Pinkava se musil zastavit, musil zpátky . . .

Rada stál jako zjevení. Šedivé vlasy neměl hladce přičesány, oči byly od pláče zardělé, obličej žlutavě popelavý. Chmurný jeho pohled tkvěl upřeně, pronikavě na kancelistovi a pojednou se ozval, krátce, z ostra jako v kanceláři, s onou přísností, jež strachy naháněla:

„Was wollen sie hier?“

Pinkava se omlouval, že sem musil, že nese tohle k podpisu. Mluvil německy, než pojednou v návalu bezděčného soucitu a ze šetrnosti, maje na mysli nebožku ve vedlejších pokoji právě skonavší, bezděky vyhrkl po česku:

„Ráčeji-li poroučet, přišel bych —“

„Was!“ utrhł se rada a hrozně si ho změřiv vytrhl mu listinu z ruky. Ale víc neřekl. Stál, hleděl do listiny. Četl, nečetl; pak šel ke psacímu stolku, ne však svým úřednickým krokem jako v kanceláři, ale jako by zmožen, mdle. Sedl, podepsal, piskem posypal a neobrátil se podával listinu kancelistovi. Ten ji bral zdaleka, ukláněje se; a uklonil se zas, když rada, ani se na něj nedívaje řekl, ovšem po německu, aby vyřídil, že přijde ještě dnes do kanceláře. „A oni“ — dodal, pořád německy, a tu se na kancelistu náhle obrátil, významně, hrozivě, „ať mlčeji!“

A podíval se tak, že Pinkava ten pohled dlouho měl před očima. I mlčel. Za nějaký týden pak dostal ouředni přepis, že ze služebných ohledů je přesazen.

Posílali ho dál do Uher, do nějakého hnízda až dolů na Sedmihradské hranice. Jak to kancelista dostal, byl jako omráčen. Drže přepis v třesoucích se rukou, četl a četl, očím nevěřil, až všechen pobouřen, před celou kanceláří, přede všemi řekl na hlas:

„To mně udělal pan rada Žídek! Náš krajan!“
dodal s jízlivým úsměvem obraceje se k ostatním
Čechům. —

IV.

Do toho hnízda však se Pinkava nedostal. Když už měl nastoupiti cestu, bylo r. 1860, stalo se ono velké stěhování úředníků z Uher. Rada Schiedek — Židek dostal se do pense, kancelistu Pinkavu přeložili do Rakous. Tenkrát se mu vyplnilo dávné přání. Podíval se odtud do svého domova, poprvé od té doby, co se dostal na vojnu, tedy po třinácti letech. Přijel domů na jaře, kdy luka kvetla a osení krásně stálo na dole i ve stráních. Lesy měly ještě svěží zeleň, zvláště buky ve březích a na stráních, a olše dole u potoka. A luka, kvetoucí luka!

Užil jich hodně; mělť ze stanice domů dvě hodiny a stezka vedla dlouho lukami. Šel jimi sám, neboť nikomu nepsal, že přijede; šel v husté trávě, samými květy, v samé vůni. A kam se podíval, všude si na něco vzpomněl z mladých let, všecko ho tak těšilo. A jak se ho chudák sestra lekla, jakou měla radost! Starší známí ho rádi viděli, i stará, hubatá Koprivová, co řekla, že z něho bude pobuda. Ta se tolik, baba, hlásila, a že vždycky říkala, že z Pepička učitelova bude chlapák... I v kostele seděl, jak si myslíval, v lavici na pravo u oltáře, aby viděli, že se ve světě neztratil... Na tu návštěvu si pak rád vzpomínal, třeba že se z ní vrátil s prázdnou kapsou.

A s břemenem. Doma se na své oči přesvědčil, že sestře se zrovna kale nedaří, že je potřeba výpomoci. A pak se starší z jejich dvou chlapců, Josef se jmenoval po něm, dobře učil a byl tak čiperný, že strýc minil, aby měl alespoň nějakou školu. Rodiče

souhlasili, ale mysleli ovšem hlavně na strýcovu pomoc. A strýc také tu pomáhal. Někdy, když ho to zmáhalo, počal uvažovati, že pořád platí na jiné a na sebe že nepamatuje. Než platil pak zas a posýlal, zvláště když sestra ovdověla, a když Pepík na gymnasií znamenitě prospíval.

Druhý, mladší, šel na řemeslo, truhlářství se učil, a ten to byl, co přinesl panu strýčkovi pěkného čížka mladého. To bylo prvního roku, co se kancelista Pinkava dostal do Prahy. Tenkrátě měli oba hoši na mále, zvláště student, jenž měl přijíti do Prahy. Chytloť pojednou strýce kancelistu ženění, ač už mu bylo přes čtyřicet, ač měl vlasy nad čelem už valně prořídlé. Nějaká mladá vdova mu padla do oka; k oltáři jí však nedovedl. Dala mu sama kvinde, jakmile nabyla jistoty, že pan kancelist nemá žádných peněz ve spořitelně, jak se o něm povídalo, a že podporuje a chce ještě podporovati nějakého studenta z příbuzenstva.

Toto vše byla docela intimní kapitola, o které Pinkava nikdy u stolu nemluvil, o které věděl jenom krajan, sollicitator, s kterým se v Praze seznámil a to zrovna v té hospůdce, kde pak léta večer co večer spolu sedali. Nehoda ta, kterou později štěstím nazýval, tenkrátě ho hrubě kormoutila. Byloť už před samou svatbou, také si vymohl dovolenou na několik dní — a pojednou ze všeho nic! Ještě smíchu měl ke vši škodě a ke všemu mrzení. Nejvíce však ho hryzlo, že se tak zmýlil, že ta, kterou si upřímně oblíbil, o něj vlastně docela nic nestála, jak se stavěla, nýbrž jenom o jeho peníze. Z té alterace, když už dovolenou měl, zajel si domů. Tentokrátě se pranic netěšil. Jel mrzut, roztrpčen nad svým sklamáním a nad lidskou neupřímností.

Vrátil se však jinak. Rodný kraj působil jako na Antea; kancelista se povyrazil a nevážil už své nehody tak těžko. Sestra ho tak pěkně přijala, viděl, že má přece duši sobě oddanou, a všichni tam, staří sousedé i kamarádi, také už nemladi, měli se k němu tak upřímně, měli ho rádi, ač nic od něho neměli, nic neočekávali a čekati ani nemohli.

Tenkrát si umínil, že jak jen bude moci, že si zadá zas za dovolenou, že pojedje sem, domů, a pak až na pensi, také domů, že v Praze nezůstane, a ženění — čert aby vzal takové ženštiny! Nic s nimi, nic; raději sám. Hoši budou opatření, a on — no do té doby něco ušetří, — kdyby se zmohl na takovou chalupu u nich, měl by svatý pokoj; sestra by mu opatřila domácnost, měl by všecko, jak by chtěl . . . Tak počítal a chystal se, když se vracel z domova do Prahy.

Dříve však, nežli myslil, jel zase domů, ale ne na dovolenou, nýbrž sestře na pohřeb. Bylo hned druhého roku na podzim. Doma se tentokrát nezdržel. Hned druhého dne po pohřbu musil do Prahy. Na stanici šel sám pěšky; tentokrát ne lukami, nýbrž lesní stezkou. Poněvadž vyšel dosti časně, šel zvolna, a když přišel na kraj lesa ve stráni, usedl pod starý rozložitý buk, ač ušel sotva čtvrt hodiny od rodné vsi. S pod buku, se stráně bylo na ni a všecku krajinu pěkná podívaná, na údolí dole, kde se luka u potoka ještě dost zelenala, a ještě více olše v nich. S pod buku se díval po vrších a kopcích, na lesy tu tam žlutě a červeně kropenaté od buků, habrů i javorů. Bylo větrno, ale slunečno, krásný, teplý podzimní den.

Pod bukem plno bukvic, holých, lesklých i v koziškách, niž svítila se na slunci v holé stráni zvadlá tráva a vysoká, plavá metlice, a lesem výš nesl se táhlý šumot . . .

Kancelista si vzpomněl na Prahu, na kalnou, hustou mlhu, která ji dusila, když odjížděl, na těžký vzduch plný dýmu a sazi, na černé, zprahlé stromy skoro již holé, na svůj tmavý, těsný byt. Jeho zrak utkvěl na kostele, jenž se proběhlával přes údolí nade vsí se hřbitovem nízké zdi porostlým lipami a javory. Jejich listí, žluté jako zlato se svítilo v záplavě slunečného světla.

Zadíval se tam, zamyslíl. Včera tam pod ty stromy uložili sestru vedle maminky a tatínka. Budou tu teď docela sami. Teskno ho pojalo . . . A přece je tu ve-seleji nežli v Košířích a na Volšanech, fuj, člověka tam do té vody hodí, to jim je jedno . . . Tam . . . „No, však tam nebudu ležet,“ pomyslíl rozhodně, „tam ne, ale tady“ a pohlednuv naposled na vesnický hřbitůvek pod lipami, vstal . . .

V.

Doma pak neměl už žádných příbuzných. Sestřenci tam nebyli. „Anton“, mladší, truhlář uchytil se ve Vidni, starší Josef, „jurista“, jak mu strýc říkal, dostal se na Moravu k soudu. Nežli až v tyto konce dospěli, trvalo to nějakou chvílku, dobrých šest let. Za tu dobu ovdověl také sollicitator, který byl už podruhé ženat, když se s ním kancelista Pinkava seznámil. Vdovcem však dlouho nezůstal. Jeho krajan utvrdil se ve svém smýšlení o ženštinách, když sollicitator po čase začal vzdychat a někdy si mu, když byli sami, posteskl, že se již neměl ženit, oh, že neměl . . .

To si již kancelista v duchu liboval, jakému trestu on ušel, a vůbec se mu uvolnilo. Starosti o sestřiny chlapce neměl. Posílat už nemusil, a také si umínil, že by neposlal, kdyby i psali. „Hrabte se,“ tak už v duchu napřed odpovídal. „Dost jsem ho daleko vy-

třepal.“ Myslí Josefa. „Budeš pánem, třeba radou. Pane, radou! Vidiš? Kancelista, radu, to jsem přece něco pořídil.“

Šetřil však a škrtil jako dosud a nepřál si nic, nijak si nepřilepšil. Počítal a ukládal. Počítal, že má už jenom osm let do pense, a ukládal, jak mohl, sobě na přilepšenou, ale až do pense nebo na pohřeb. Na ten také vzpomněl. Jedno viděl, že si již na chalupu nezachová. Ale když nebude mít své, najme si ji, u nich nejsou tak drahé, a se zahrádkou. Zřídí si to ve stavení čistě a zahrádku. Viděl ji nevelkou, třeba jen v ostávkovém plotě, za ní kousek louky, u té potůček, olše. Na jaře bude rýt, kopat.

Na to myslíval nad starým čížem, nad ovsem a lnem, které se u nich doma tak dařily a které měl rád. A mihly se mu vesnické zahrádky za prvního jara, s vyrážející hlavatíci, přikrytou roštím, na jarním slunci . . . On hlavatíci nebude mít, ale trochu zeleniny si nasází, a květiny, karafiáty, boží dřevec, mariánku, mátu, dymian, satorku a nějakou růži. A v létě odpoledne, až tam bude stín, sedne si do zahrádky, pokouří. V neděli půjde do městečka, zastaví se na víno, a třeba by mohl mít sám nějakou láhev lacinějšího. Sklípek bude . . .

A bude tam svatý pokoj, žádné klanění, nic, a budou ho mít v úctě. Někdy přijede Josef „jurista“, někdy ho třeba on navštíví, a Josef, adjunkt. nebo snad už soudce, zavede ho mezi ostatní, na víno dopoledne nebo večer do besedy a bude sedět třeba s rady . . .

Proto již ani jednou nezadal o dovolenou, ani jednou se již domů nepodíval. Nechával si všechno až do pense, pak že toho užije. Zatím na domov jen vzpomínal a o něm mluvil se sollicitatorem, o mladých letech, jak u nich bývalo, o starých lidech, kdo

ze známých umřel a kdy měl potřeb. Kancelistovi se pokaždé mihl jejich hřbitov pod lipami jak je tam ticho, slunečno a pěkně. Někdy se u stolu v hospůdce do „těch strejců“ tak zabrali, že se jim až smáli. Časem pověděl kancelista, co Josef, adjunkt, psal; někdy huboval, že dlouho nepíše, pak přišla zas Itálie, bitva u Novary, nebo Piazza d'Erbe s melouny červeného masa plného much.

Někdy si starý sollicitator tajně na ženu posteskl nebo zahuboval, ruce se mu teď ještě více třásly, někdy se rozhovořil o Jeníkovi, synovi z prvního manželství, jenž chodil do reálky a pak do obchodní školy, jenž byl jeho jediná radost i naděje... Pak přišla třeba zas Kimpeluňská výprava, nebo rada Schiedeck-Židek. Všecko pořád jedním během, v hospůdce i doma. Občas jen vykonal kancelista Pinkava zvláštní procházku. To chvátal přes most a šel dál, dál po nábrží a tiskl pravou ruku pořád na srdce, nad nímž v náprsní kapse měl svou spořitelní knížku... Pak se zase vrátil domů a zavřev dvéře, schoval knížku do starého kufru, dolů do škatule, kde měl vojenský „absíd“ a ostatní listiny. To všecko konal spokojeně, vesele, a když kufr dobře zamkl, přecházel pokojíkem nebo se zastavil u ourody nad čížem a tiše si pohvizdoval, nebo v duchu těšil číze, jenž oddychoval a oči přivíral, aby kamarád, on, číž, počkal, až doma, až doma!

Časem mu v takové chvíli, když si tak v duchu chalupu upravoval nebo zahrádku zřizoval, napadlo, co někdy sollicitator říkal, když byl rozmrzelý nebo nespokojený:

„A co je člověk, co má, že se tak pachtí za štěstím. Co je štěstí! Klouzačka! Člověk se z daleka rozbíhá aby se kousíček svezl a hladce jel, a už — fiík — jsi u konce, nebo bác a ležíš na zádech.“

To se kancelista na mysli zarážel a fikal si v duchu nevěda kudy kam:

„Ale vždyť — ale vždyť — —“ Až se resignací utěšil:

„Nu, a kdyby! Aspoň tam budu ležet. To budu. Aspoň to! Pěkně na vršíčku, pod lipami.“

VI.

Už mu jen rok scházel do pense. Když se na podzim díval na hlinu v truhlíčku na okně a na hrnek, v němž pěstoval len, pomýšlel, že již je k jaru naposled „oseje“, a za rok že již bude doma vidat celé lány lnu krásně zeleného i kvetoucího, a mezi ovsy a jiným obilím že bude chodit, a to že se bude procházet a kouřit.

Čiže teď častěji pozoroval a přehlížel. Měl o něj starost, aby se té pense dočkal. Rád by ho s sebou domů dovezl, kde ten zelený krajan za mláde vesele poletoval. Prál by mu to, aby se odtud dostal, z těch zdi, z té tmy, ven do zelena, do světla. A čiž se držel, t. j. vytrvale meškal na dně klece, rozčepejřený, oči přivíral, oddychoval nemoha již ani zobáček sevřít; někdy se i ozval, pořád stejně, a nebylo na něm pozorovati, že by s nim bylo hůř.

Ale na druhém, starém krajanovi to pozoroval, na sollicitatorovi Krejčím Bývalť někdy jako zařezán, málomluvný, až si posteskl. A vždycky to bylo o ženě, co mu dělá, jak ho souží a Jeníka, syna, že mu pořád vyčítá a hochovi také, co již stál, že by mu tatík všecko vrazil; teď když Jeník školu vychodil, že se váli doma, že sotva měsíc na místě pobyl a že už zas přišel domů jim na krk. Že pro nemoc musil, a že dlouhou nemoci přišel o místo, toho nedbala, a jen vyčítala synovi lenost, a že celou zimu se bude doma

povalovat. Syna to trápilo, a tatík neměl dost síly, aby ženu skrotil.

Na štědrý den odpoledne přišel z nenadání ke krajanovi kancelistovi. Ten právě rozsvěcoval lampu. Návštěvou byl překvapen. Krejčí málo kdy přišel k němu do bytu a dnes ho teprve nečekal. Ale viděl ho rád. Sám byl už od poledne rozmrzelý, nějak rozčilen. Čekal psaní od setřenců, myslil, že mu adjunkt pošle nějaký dárek. Ale nepřišlo nic, ani psaní. Byl z toho zlostný. Jindy psali vždycky v čas, a napřed, to když něco čekali. Teď on čekal, a již dvěře sám otvíral, jak se venku ozvaly schody, mysle, že jde poštovní posel. Zapomněli . . . Dřív nezapomínali, opakoval si, a že je zle, když už na člověku ani nic nechtějí. To je na dobro zapomenutý.

V tom přišel krajan sollicitator. Přece někdo si vzpomněl! Vítal ho, ale hned si všiml, že má ruce červené, že je zkřehlý a při tom ve tváři ne jako jindy. Nesedl, jak ho Pinkava pozval, přešel rozčileně dvakrát pokojem, zastavil se, a jak promluvil, zachvěl se mu hlas.

„Kamaráde, příteli —“ začal — „nejdu tě zvat na večeři“ a smutně se usmál. „Rád bych, to víš, měl bych . . . Ale jaká pak radost u nás, to víš. A dnes zrovna — Ale co“ a dlouhý suchý sollicitator postrkuje blíže k očím brejle, jež opocené prve sešoupl, „co bych o ženě — Jdu ti povědět, co nesu Jeníkovi štědrého večera. Ten bude mít radost!“ a starochovi svitlo obličejem. „Moh' by mít, to je pravda — Byl by šťastný člověk, měl by budoucnost. Bože! To by mě pad' kámen, a jemu! Chudák!“

Odmlčel se, jakoby nevěděl, jak dál.

„Máš pro něj místo,“ ozval se kancelista, jenž s účastenstvím poslouchaje blíže postoupil. Sám to

rád slyšel, přál jim to; hoch byl hodný, a tady ten starý —

„Měl bych, mám, ale —“ Tu sollicitator utichl a pohlédl se strachem přes brejle na krajana. „Kamaráde, když jsem o tom místě zvěděl, letěl jsem tam a plný radosti — ale — kdyby nebylo — víš, kauci chtějí, ta musí být —“ vyrazil — „A brzo; místo se obsadí hned. Nechytne-li to teď, místo je pěkné, krásné —“ a začal o něm vykládat, až povědév, opět se na krajana podíval, jakoby váhal, jakoby čekal. . .

Pinkava zamrkal, pohládl spánek, pak zvolna řekl:

„Ty myslíš — jako abych tu kauci —“

„Kamaráde! Půl hodiny jsem jistě chodil před domem, nežli jsem k tobě vešel. Víš, jaks ty peníze ušetřil. Ale nemám kam jít, a hoch, víš, Jeník — a já bych měl pokoj — Kamaráde! —“ a tu jak stál proti kancelistovi, sepjál ruce a sepjaté zdvihl je proti němu. Byly červené a třásly se, a hlas se mu třásl.

„Jeník ti to všechno řádně splatí, sám to hned nepotřebuješ — kamaráde — půjč —“

Pinkava mu mírně stáhl ruce dolů. Nemohl se na něj starého, šedivého tak dívat. Bylo mu ho líto.

„No, víš,“ pravil nerozhodně, „já jsem — Do pense je skok — Ale hoch je hodný —“ Nedomluviv obrátil se pojednou a otevřel kufr. Odtud vytáhl tenkou spořitelní knížku a drže ji v ruce pravil:

„Je na čtyři sta.“

„To je dost, —“ vpadl rychle Krejčí vzpružen naději.

„Víš, to si chystám na pensi a nebo, kdybych tady umřel, tady v Praze, do té doby, tak ať mě převézu k nám, domů; tady nechci ležet — Tady,“ z knížky vytáhl papír, „mám už nápis na pomník, rodičům — nám všem. Budeme pohromadě, víš tam na

kopečku u nás“ — Chtěl se usmát, podíval se na sollicitatora, ten na něj, a oči starých brachů se zalily slzami. — — —

Když kancelista Pinkava osaměv, kufr zavíral, spořitelni knížku do něho neuložil. Neměl ji.

VII.

Po těch vánočních svátcích, v únoru, za ošklivého dne, déšť se sněhem padaly do bláta, ubíral se k malostranskému hřbitovu nevelký, pohřební průvod. Za rakví kráčelo několik úředníků, několik žen. V čele však jakoby nejbližší příbuzný sollicitator Krejčí a vedle něho mladý muž, jeho syn. Vyprovázeli kancelistu Pinkavu.

Před třemi dny padl náhle nedaleko kamenného mostu raněn mrtvici. Odvezli ho, a do večera skončil, nenabýv vědomí. Sollicitator Krejčí byl tím neštěstím ohromen, všechn od sebe, on i jeho syn nad ztrátou dobrého přítele. A s tou smrtí padla na ně povinnost.

Zvláště starý ji cítil. Marně se však namáhal i syn; za tu krátkou dobu nesehnali tolik peněz, aby mohli dát svého dobrodince převést „domů“. Marně také sollicitator telegraficky prosil Pinkavova sestřence adjunkta, aby vyplnil strýcovo přání; sám se při tom přihlásil ke dluhu a oznámil, že strýc ty peníze určil na svůj pohřeb domů. Adjunkt odpověděl, že je churav, na pohřeb že v tom nečase nemůže. O tom, aby byl strýc domů převezzen, se ani nezmněl.

U otevřeného hrobu starý sollicitator opět zaplakal. V ten okamžik, za toho smutného dne živěji pocítil nebožtíkovu tíseň a úzkost z velkého hřbitova a touhu odpočinout doma . . . A byl sklíčen, že on to zmařil, že vlastně k vůli němu . . .

Po pohřbu zastavil se v Nebovidské ulici v domě, kde nebožtík krajan bydlil, a kde on, sollicitator, ubytoval u domovnice Pinkavova číše. Když ho po smrti krajanově bral s okna, aby ho dolů odnesl, všiml si, že oves v truhlíku již kličí . . . Číše by si byl rád sám vzal domů, a hleděl ho. Věděl však na jisto, že by mu ho žena vyhodila. I uvolil se domovnici, že bude na něj platit, a po pohřbu se u ní zastavil, aby jí hned něco dal. A chtěl se na ptáka podívat.

„No, ten dlouho u mne v nájmu nebude,“ povídala domovnice. „Podívají se —“ a ukázala na rozčepejřeného ptáka, jenž přitisknut ke dnu klece tak těžko oddechoval. Sollicitator se na něj díval, pak ohlédnuv se tmavou, dusnou světničkou pokývl mlčky hlavou, a myslí se mu mihlo, jak nebožtík na pražské povětrí huboval a jak mluvil o zelenu, o potoku a olších, o zahrádce . . .